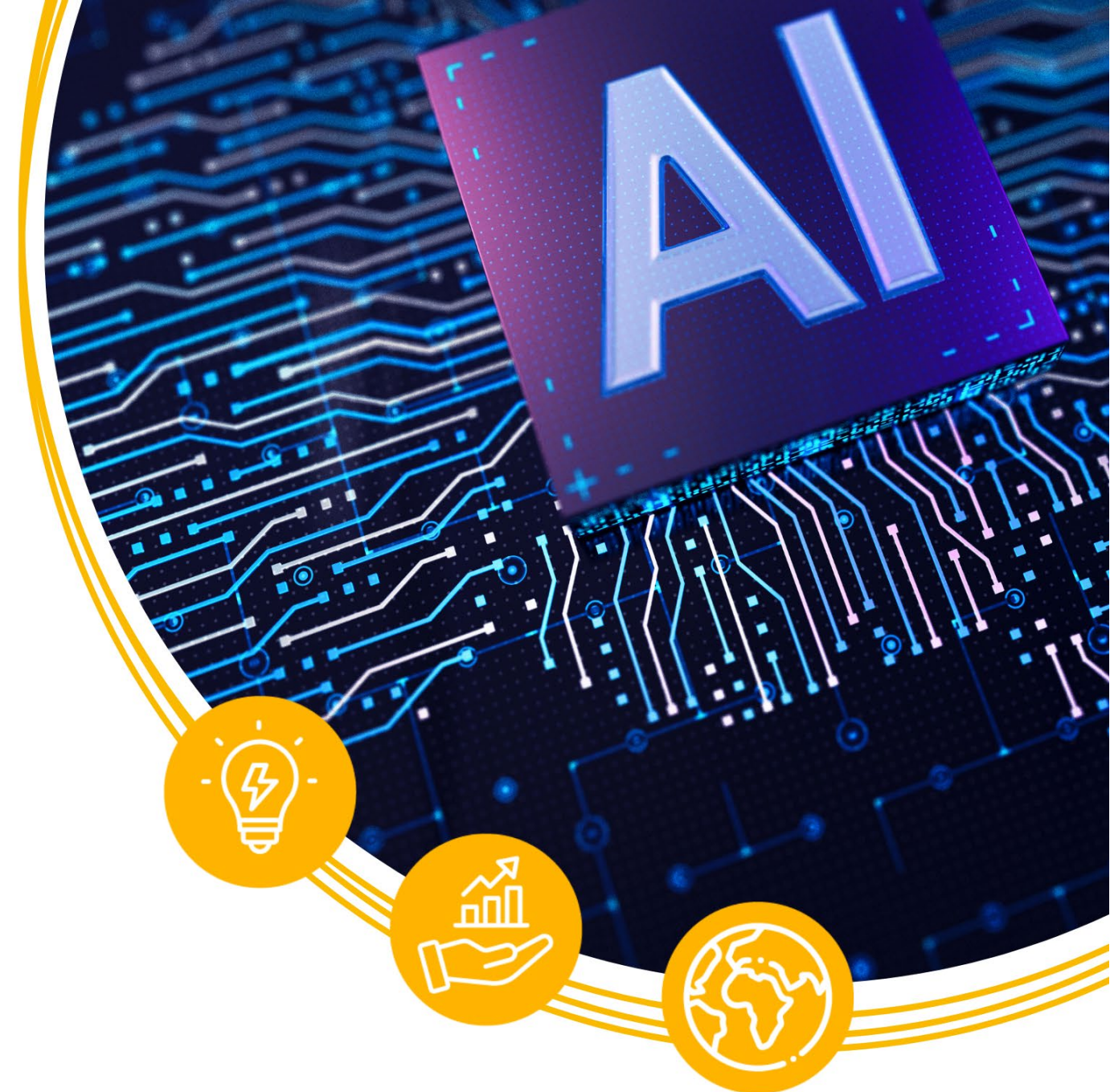




Onderzoek naar haalbaarheid van een AI-hub in Zeeland

Kenmerk

proj/2025039/rvm/wb

Auteurs

Rutger van der Male, Harm IJben en Mischa Beckers

Versie

09

Datum

16.03.2026

Voorwoord

De digitalisering van de Zeeuwse economie vraagt om een samenhangende en bewuste omgang met kunstmatige intelligentie (AI). Steeds meer organisaties krijgen te maken met AI-toepassingen, maar doen dat vaak nog versnipperd en zonder duidelijk overzicht van mogelijkheden, risico's en randvoorwaarden. Dit roept de vraag op hoe Zeeland organisaties beter kan ondersteunen bij het verantwoord en praktisch toepassen van AI, op een manier die bijdraagt aan de versterking van de Zeeuwse economie en het regionale innovatievermogen.

In opdracht van de Provincie Zeeland is daarom een verkenning uitgevoerd naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een AI-hub Zeeland, naar het model van zeven al bestaande Nederlandse AI-hubs. Deze verkenning is uitgevoerd door Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences, in samenwerking met bedrijven, de innovatienetwerken en overheden in Zeeland. Het doel was om inzicht te geven in de meerwaarde van een AI-hub voor de regio en om te schetsen hoe zo'n hub vorm kan krijgen, passend bij de Zeeuwse context en bestuurlijke uitgangspunten.

Dit rapport beschrijft de uitkomsten van deze verkenning. Het brengt bestaande initiatieven, behoeften van stakeholders en lessen uit andere regio's samen en schetst hoe een AI-hub in Zeeland het best kan functioneren en worden georganiseerd. Daarmee biedt het rapport handvatten voor een onderbouwde basis voor verdere afweging en besluitvorming over mogelijke vervolgstappen rond de ontwikkeling van een AI-hub Zeeland.

Management samenvatting

De highlights

- AI wordt strategisch steeds belangrijker voor Zeeuwse organisaties.
- Er is behoefte aan overzicht, verbinding en ondersteuning.
- De AI-hub Zeeland wordt een lichte, netwerkgerichte structuur gericht op toepassing.
- Drie pijlers vormen het fundament: vraagbundeling, opleiding, toepassing.
- Aansluiting bij AIC4NL zorgt voor landelijke verbinding zonder duplicatie.
- Starten in 2026 via een pilotjaar, bewust klein en gefocust.

Concept AI-hub Zeeland

De AI-hub Zeeland stimuleert en versnelt de toepassing van AI in de Zeeuwse economie. De hub richt zich nadrukkelijk op AI als middel om economische en maatschappelijke waarde te creëren, niet op het ontwikkelen van een zelfstandige AI-industrie in Zeeland. Door AI doelgericht en verantwoord toe te passen kunnen organisaties efficiënter werken, betere beslissingen nemen, energieverbruik optimaliseren en productie-, logistieke- en dienstverleningsprocessen verbeteren.

De AI-hub Zeeland wordt gedragen door een kerncoalitie van Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences, bestaande innovatie- en kennisnetwerken en ondernemers. Daaromheen functioneert een breed netwerk van bedrijven, sectororganisaties, kennisinstellingen en landelijke partners. De hub werkt vraaggericht, mensgericht en met oog voor de impact van AI op organisaties. Een belangrijk uitgangspunt is dat AI een organisatie niet “overkomt”, maar bewust, gefaseerd en met inzicht wordt ingezet.

Rol, mandaat en positionering

De rol van de AI-hub Zeeland is primair die van verbinder, signaleerder en aanjager. De hub initieert en faciliteert samenwerking rond collectieve AI-vraagstukken, bundelt gedeelde uitdagingen en verbindt regionale initiatieven met landelijke kennis en netwerken. De hub voert zelf geen AI-implementaties uit en neemt geen verantwoordelijkheid over voor individuele bedrijfs- of organisatiebesluiten. Deze expliciete afbakening is essentieel om verwachtingen te managen en de netwerkfunctie duurzaam te borgen.

De AI-hub Zeeland is een open netwerk: geen doelgroepen worden uitgesloten. Tegelijkertijd vormt het Zeeuwse mkb een logisch zwaartepunt, omdat daar nog veel winst te behalen is in het toepassen van bestaande AI-oplossingen binnen bedrijven. Dit sluit aan bij de rol van de hub als versneller en verbinder. In de opstart- en versnellingsperiode van 2026 en 2027 wordt bewust adaptief gewerkt. In de praktijk zal blijken welke doelgroepen en sectoren – zoals logistiek/haven, industrie, energie, agrifood, gemeenten, retail, en zorg – de meeste urgentie en aansluiting ervaren. De focus van de hub ontwikkelt zich mee met waar tractie ontstaat.

Landelijke inbedding

De AI-hub Zeeland is ingebed in het nationale AI-ecosysteem. Zij sluit aan bij AI Coalition 4 NL (AIC4NL), de nationale publiek-private coalitie voor AI-strategie, programmaontwikkeling en verantwoorde toepassing, en benut waar relevant bestaande onderzoeks- en kennisinfrastructuren. Daarmee combineert de hub regionale verankering met landelijke verbinding, zonder haar focus op praktische toepassing te verliezen.

Werken vanuit drie pijlers

De AI-hub Zeeland werkt met drie samenhangende pijlers. Pijler 1 vormt het fundament van de hub: hier organiseert de hub ontmoeting, kennisdeling en samenwerking.

Pijler 1 – Organisatie, Best Practices en Vraagbundeling

Het werkingsmechanisme van Pijler 1 is het tafelmodel. Het tafelmodel is een werkwijze waarbij organisaties rondom gedeelde AI-vraagstukken samenkomen om kennis te delen, behoeften te bundelen en gezamenlijke oplossingsrichtingen te verkennen. Via het tafelmodel brengt de hub organisaties bij elkaar rond gedeelde AI-vraagstukken. Tafels kunnen starten vanuit sectoren, maar de hub stuurt nadrukkelijk op snelle sector-overstijgende synergie. Veel AI-vraagstukken blijken immers in alle sectoren terug te komen. Om deze synergie te structureren hanteert de hub drie hoofdthema's:

- Toepassingen & Optimalisatie
- Fundament & Randvoorwaarden
- Organisatie, Strategie & Werkvloer

Pijler 2 – De Mens: Training & Opleiding

Deze pijler richt zich op het verhogen van het niveau van kennis en kunde. De hub ontwikkelt geen eigen opleidingen of trainingen, maar brengt bestaand aanbod in kaart, verbindt aanbieders en maakt ontwikkelpaden inzichtelijk. Naast technische AI-vaardigheden is er expliciet aandacht voor ethiek, menselijke impact en veranderkunde.

Pijler 3 – Aan de slag met AI

Het uiteindelijke doel van de hub is dat AI daadwerkelijk wordt toegepast in Zeeland. De uitvoering ligt bij bedrijven en partners; de hub ondersteunt door matchmaking, advies over subsidies en vouchers en inspireert door het delen van succesverhalen.

Aanpak 2026 en ambitie

De AI-hub Zeeland start in 2026 klein maar voortvarend. Er wordt direct gewerkt vanuit bestaande initiatieven, met zichtbare acties en concrete resultaten. De hub hanteert korte ontwikkelcycli (bij voorkeur per half jaar) om tempo te maken en focus aan te brengen.

De lange-termijnambitie is dat AI-toepassing een vanzelfsprekend onderdeel wordt van hoe Zeeuwse organisaties werken. Op termijn moet AI-toepassing zo vanzelfsprekend zijn dat de AI-hub zich (deels) overbodig maakt.

Inhoudsopgave

1. Introductie	8
1.1 Drivers.....	8
1.2 Opdracht.....	8
1.3 Criteria	9
1.4 Leeswijzer	10
2. Context	11
2.1 Regionale initiatieven	12
2.2 Landelijke AI-hubs	13
2.3 Analyse van andere regionale AI-hubs.....	16
3. Aanpak	17
4. Resultaten	19
4.1 Regionale behoeften	19
4.2 Positionering van de AI-hub Zeeland	19
4.3 Mandaat en reikwijdte	20
4.4 Doelgroepen en focus	20
4.5. Pijlers van de AI-hub Zeeland.....	21
4.5.1 Pijler 1 – De Organisatie: Best Practices en Vraagbundeling	21
4.5.2 Pijler 2 – De Mens: Training & Opleiding	24
4.5.3 Pijler 3 – Aan de slag met AI.....	25
4.5.4 AI-denktank.....	26
4.6 Landelijke context en inbedding	26
4.6.1 AIC4NL.....	26
4.6.2 ICAI	26
4.6.3 Betekenis voor Zeeland.....	26
4.7 Aandachtspunten in de uitvoering	27
5. Opstart AI-hub Zeeland: operationeel scenario	28
5.1 Uitgangspunten opstartperiode	28
5.2 Tijdsplan.....	28
5.3 Governance en organisatie.....	29
5.4 Activiteiten in de opstartfase	30
5.5 Begroting en financiering.....	31
5.6 Monitoring en succescriteria	31
5.7 Thuisbasis van AI-hub Zeeland	31
6. Conclusies	33

6.1 Beantwoording van de opdracht.....	33
6.2 Hoofdconclusie: Zeeland is toe aan een AI-hub	34
6.3 Weging van de haalbaarheid	34
6.4 Reflectie op risico's: aandachtspunten, geen blokkades	35
6.5 Aanbevelingen	35
6.6 Slotbeschouwing.....	36
7. Appendix 1 – Lijst met geïnterviewden	37

1. Introductie

Het thema AI is in de afgelopen jaren sterk opgekomen. Een AI-hub is een centrale plek of organisatievorm waar kunstmatige intelligentie (AI) wordt ontwikkeld, gedeeld, toegepast en/of gestimuleerd. Onder de vlag van de AI Coalitie voor Nederland (AIC4NL) zijn zeven AI-hubs operationeel ¹. Zeeland beschikt over diverse initiatieven op het gebied van digitalisering en AI, maar kent nog geen samenhangend en herkenbaar AI-ecosysteem. De Provincie Zeeland heeft een verkenning laten uitvoeren om te verkennen of een AI-hub in Zeeland haalbaar is, en zo ja, onder welke voorwaarden. Dit document beschrijft de resultaten van de verkenning voor een AI-hub Zeeland ².

1.1 Drivers

Waarom zo'n hub wordt opgezet, hangt af van de regionale context en ambities (overheid, onderwijs, bedrijfsleven). Ook in Zeeland spelen verschillende overwegingen een rol.

Belangrijke drivers kunnen zijn:

- *Kennisdeling en samenwerking.* Samenbrengen onderzoekers, bedrijven, overheden en kennisinstellingen en stimuleren van de samenwerking om dubbel werk te voorkomen.
- *Versnellen van innovatie.* AI-hubs bieden toegang tot onder meer rekenkracht, data(sets), best-practices, modellen, algoritmes en tools die nodig zijn voor AI-ontwikkeling. Facilitering geschiedt onder meer via hackathons, labs en incubators voor nieuwe AI-toepassingen.
- *Opleiding en talentontwikkeling.* Ondersteunen training en (bij)scholing van mensen in AI-vaardigheden. Samenwerken met onderwijs- en kennisinstellingen om curricula te ontwikkelen.
- *Toepassing van AI in de praktijk.* Het helpen van bedrijven (vooral mkb) om AI toe te passen in processen en producten, juist daar waar tijd, kennis en schaal beperkt zijn. Fungeren als brug tussen theorie en praktijk (bijvoorbeeld in de zorg, landbouw of industrie).
- *Ethische en verantwoorde inzet van AI.* Ondersteuning bij het ontwikkelen van richtlijnen en toezicht houden op verantwoord gebruik van AI. Bevorderen transparantie, privacy, eerlijkheid en veiligheid bij AI-toepassingen.
- *Regionale of nationale concurrentiepositie versterken.* Aantrekkelijk maken van een regio of land voor investeringen in technologie en het versterken van het innovatieve profiel van de regio. Zorgen dat men niet achterblijft in de wereldwijde AI-race.

1.2 Opdracht

De Provincie Zeeland wilde inzicht krijgen in de wenselijkheid en haalbaarheid van een AI-hub in de regio en in de factoren die daarbij een rol spelen. Dat vereist een aantal stappen en resultaten:

1. Inventarisatie van relevante stakeholders voor een AI-hub Zeeland.

¹ <https://aic4nl.nl/community/ai-hubs/>

² De tekst in dit hoofdstuk is gebaseerd op de oorspronkelijke uitvraag van Provincie Zeeland en de daaropvolgende offerte met kenmerk Proj/2025039/rvm/wb van Impuls Zeeland.

2. Verkenning van best practices bij andere regionale hubs binnen de AIC4NL.
3. Verkenning van behoeften van stakeholders m.b.t. een AI-hub Zeeland.
4. Verkenning van lopende (Zeeuwse) initiatieven die passen binnen het construct van een AI-hub.
5. Samenbrengen van best practices, behoeften van stakeholders en lopende initiatieven in een samenhangend concept van de AI-hub Zeeland.
6. Ontwikkelen van een stappenplan voor de realisatie van een AI-hub Zeeland zoals in deze verkenning geschetst.
7. Opstellen van een indicatieve begroting voor de ontwikkeling en instandhouding van een Zeeuwse AI-hub.
8. Verkennen financiële dekkingsmogelijkheden voor de ontwikkeling en instandhouding van een AI-hub Zeeland.

De Provincie Zeeland wenste actief betrokken te zijn bij het proces en de verdere uitwerking van de resultaten.

1.3 Criteria

Bij de verkenning van de haalbaarheid van een AI-hub Zeeland zijn geen harde selectie- of beslisriteria toegepast. Wel zijn gedurende de gesprekken, analyses en reflecties een aantal leidende aandachtspunten gehanteerd om voorstellen en opties te kunnen wegen. Deze aandachtspunten zijn gebruikt om te toetsen of een AI-hub past bij de Zeeuwse context en bij de rol die de Provincie Zeeland en betrokken partners daarin kunnen en willen vervullen.

De volgende criteria speelden daarbij een rol:

- Toegevoegde waarde voor Zeeland: draagt de AI-hub bij aan het versterken van Zeeuwse organisaties en het regionale ecosysteem, zonder bestaande initiatieven te dupliceren of te overlappen?
- Passend bij de Zeeuwse schaal en structuur: sluit de voorgestelde opzet aan bij de omvang van de regio, de samenstelling van het bedrijfsleven (met nadruk op mkb) en de beschikbare capaciteit?
- Netwerkgericht en aanvullend: versterkt de AI-hub samenwerking tussen bestaande partijen en initiatieven, in plaats van deze te vervangen?
- Focus op toepassing en adoptie: helpt de AI-hub organisaties om AI praktisch en verantwoord toe te passen, met aandacht voor mens, organisatie en werkvloer?
- Realistisch en gefaseerd uitvoerbaar: is de opzet haalbaar binnen een gefaseerde aanpak, met ruimte voor leren, bijsturen en indien passend opschalen?
- Aansluiting op landelijke ontwikkelingen: sluit de AI-hub aan bij nationale structuren en netwerken, zodat Zeeland kan meeliften op bestaande kennis en infrastructuur?

Het belangrijkste criterium is echter het aantoonbaar voldoen aan een behoefte. Een groot deel van de verkenning bestond uit interviews met Zeeuwse stakeholders waarin de vraag centraal stond welke toegevoegde waarde een Zeeuwse AI-hub heeft voor de betreffende stakeholder.

Deze criteria vormen geen vaststaand beoordelingskader, maar bieden een gemeenschappelijke perspectief om de uitkomsten van de verkenning te duiden. In de volgende hoofdstukken wordt zichtbaar hoe deze aandachtspunten hebben doorgewerkt in de gekozen positionering, opzet en aanbevelingen voor de AI-hub Zeeland.

1.4 Leeswijzer

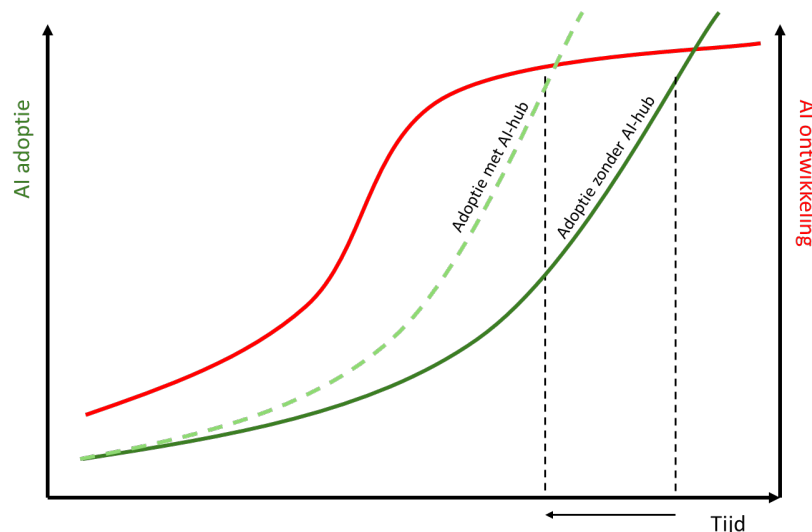
Dit rapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk 2 schetst de context van het begrip AI-hub.
- Hoofdstuk 3 beschrijft welke aanpak is gevolgd bij de verkenning.
- Hoofdstuk 4 bevat de resultaten van deze aanpak.
- Hoofdstuk 5 schetst een operationeel scenario voor de opstart van een AI-hub.
- Hoofdstuk 6 sluit af met conclusies en aanbevelingen.

2. Context

AIC4NL omschrijft een AI-hub als een centrale netwerkorganisatie die AI-toepassingen stimuleert, faciliteert en partijen met elkaar verbindt. Een hub is doorgaans geen zelfstandige juridische entiteit, maar een platform voor samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheid. Bij AI-hub Oost-Nederland en AI-hub Midden-Nederland zijn respectievelijk de regionale ontwikkelingsmaatschappijen OostNL en ROM Utrecht betrokken bij kennisdeling en netwerkontwikkeling. Uit deze voorbeelden blijkt dat succesvolle hubs doorgaans worden gekenmerkt door samenwerking tussen publieke en private partners, een gefaseerde ontwikkeling en een sterke focus op sectoroverstijgende verbinding.

Voor Zeeland is met name het netwerkgerichte karakter van deze hubs relevant. De schaal en structuur van de regio vragen om een proportionele en flexibel ingerichte organisatievorm, waarin bestaande initiatieven en organisaties met elkaar worden verbonden en waarin samenwerking centraal staat.



Figuur 1. Conceptuele weergave van AI-ontwikkeling en regionale adoptie van AI-toepassingen, met en zonder AI-hub.

De ontwikkelingen rondom AI gaan momenteel snel. Veel organisaties bevinden zich in een fase waarin de mogelijkheden van AI worden verkend, terwijl tegelijkertijd de eerste bewezen toepassingen zichtbaar worden. In deze fase spelen early adopters een belangrijke rol. Zij experimenteren met nieuwe toepassingen en laten zien waar AI daadwerkelijk waarde toevoegt. Hierdoor ontstaat een proces waarin steeds meer organisaties bewezen toepassingen overnemen en integreren in hun eigen werkwijze. De rol van een AI-hub is om dit proces te versnellen door kennisdeling te faciliteren, organisaties met elkaar te verbinden en concrete toepassingen zichtbaar te maken.

Figuur 1 illustreert dit proces. De rode lijn laat zien dat de technologische ontwikkeling van AI snel verloopt. De groene lijnen tonen hoe de adoptie van AI-toepassingen in organisaties zich

ontwikkelt. Door samenwerking, kennisdeling en ondersteuning kan een AI-hub bijdragen aan een snellere en bredere adoptie van AI-toepassingen in de regio.

2.1 Regionale initiatieven

Op dit moment zijn organisaties vanuit de regio, zoals de Provincie Zeeland, kennisinstellingen en mkb niet actief in bestaande AI-hubs. Wel zijn er binnen de regio Zeeland tal van initiatieven die raken aan het idee van zo'n hub. Onderstaande overzicht (Tabel 1) geeft een aantal van deze initiatieven weer in willekeurige volgorde.

Initiatief	Korte beschrijving	Relatie tot AI-hub
APK Digitaal / CTRL.	Project gericht op het ondersteunen van bedrijven bij digitaliseringsvraagstukken. Biedt inzicht in digitale volwassenheid en ontwikkelmogelijkheden.	Kan instroompunt zijn voor AI-gerelateerde vragen binnen bredere digitalisering.
Boost IT	Initiatief gericht op IT- en digitaliseringsontwikkeling binnen bedrijven. Stimuleert kennisdeling en innovatie.	Mogelijke partner voor AI-vraagstukken binnen IT- en technologiecontext.
Digitaal Verder	Project gericht op digitalisering binnen kennis- en innovatienetwerken.	Kan fungeren als schakel tussen sectorale netwerken en AI-toepassingen.
DataFest	Jaarlijks evenement waarbij studenten werken aan data-analyses rond maatschappelijke of economische vraagstukken in Zeeland.	Draagt bij aan talentontwikkeling en zichtbaarheid van datatoepassingen.
Zeeuwse Data Alliantie	Netwerk waarin partijen samenwerken rond data-uitwisseling, datagedreven werken en data-infrastructuur.	Relevante basis voor AI-toepassingen die afhankelijk zijn van datakwaliteit en -beschikbaarheid.
Vision Lab Zeeland	Zeeland in Stroomversnelling aanvraag voor initiatief gericht op technologieontwikkeling en toepassing binnen transitieopgaven.	Mogelijke fysieke of inhoudelijke partner voor AI-projecten.
K&I-netwerken	Sectorale kennis- en innovatienetwerken binnen Zeeland met elk een eigen digitaliseringsambitie en -agenda.	Logische dragers van thematische AI-tafels.
AI Innovatielab	Initiatief in aanvraag bij AIC4NL, gericht op aansluiting bij landelijke AI-structuren via een innovatielab.	Versterkt de landelijke inbedding van Zeeland.
AI-events door gemeenten	Incidentele bijeenkomsten georganiseerd door gemeenten rond AI of digitalisering.	Bestaande events potentieel te verbinden via de hub.
AI-trainingen – HZ University of Applied Sciences	Opleidings- en trainingsaanbod rond AI en data binnen het hoger onderwijs.	Relevant voor pijler 'Mens: Training & Opleiding'.
AI-trainingen – Zeeland Academy	Cursusaanbod gericht op professionals in Zeeland, waaronder AI-gerelateerde onderwerpen.	Draagt bij aan AI-geletterdheid van werkenden.

Pilot Humanoid Robots	Subsidieaanvraag in voorbereiding (OP-Zuid) gericht op robotica en geavanceerde automatisering.	Voorbeeld van toepassingsgericht AI/robotica-initiatief.
-----------------------	---	--

Tabel 1. Overzicht bestaande digitaliseringsinitiatieven in Zeeland.

Deze lijst illustreert dat er al het nodige gebeurt in Zeeland op AI-gebied maar is niet uitputtend. Alhoewel al deze initiatieven hun vruchten afwerpen is er de verwachting dat betere afstemming tussen initiatieven kan leiden tot meer samenhang, zichtbaarheid en effectiviteit. Daarnaast zijn er hiaten in het bereiken van de relevante doelgroepen en de onderwerpen die aangevlogen worden. Het is daarom lastig om binnen Zeeland te spreken over een gestructureerd en duurzaam ecosysteem over het thema AI.

2.2 Landelijke AI-hubs

Tabel 2 beschrijft de zeven bestaande AI-hubs in Nederland aan de hand van tien onderscheidende dimensies. Dit biedt een kader voor het matchen van behoeften en mogelijkheden in Zeeland naar deze dimensies. Voor Zeeland zijn de bestaande AI-hubs in Zuid-Holland en de Brainport regio de dichtstbijzijnde, maar qua schaal, economische structuur en onderzoeksintensiteit verschillen deze regio's aanzienlijk van Zeeland. In dat opzicht vertonen regio's als Oost en Limburg meer overeenkomsten met de Zeeuwse context.

	Al-hub Amsterdam	Al-hub Brainport	Al-hub Brightlands	Al-hub Zuid-Holland	Al-hub Noord	Al-hub Midde n	Al-hub Oost
Inhoudelijke focus (domeinen)	Sterke focus op maatschappelijke AI-thema's, gezondheidszorg, FinTech, media en explainable/ethical AI.	Domeinen: high-tech industry, embedded AI, mobility en medtech; sterke focus op systeemintegratie.	Focus op smart services, data science-toepassingen in gezondheid, zorg en regionale dienstverlening.	Focus op maakindustrie, haven- en maritieme sector en tuinbouw; AI voor robotica en connected systems.	Focus op agritech, duurzame energie, maritiem, industrie en gezondheid; data-soevereiniteit is een thema.	Brede focus met verbindingen naar Life Sciences & Health, Earth Valley en Media & Gaming.	Focus op mensgerichte AI voor gezondheid, voeding, industrie, energie en onderwijs.
Ecosysteem (partners, bedrijven)	Groot ecosysteem met veel startups, scale-ups, publieke organisaties en initiatieven zoals Amsterdam AI en universiteiten.	Breed ecosysteem met bedrijven uit de hightech sector, TU/e, Fontys en High Tech Campus als kernpartners.	Community van ondernemers, onderzoekers en studenten op Brightlands Smart Services Campus.	Ecosysteem met TU Delft, InnovationQuarter en regionale industriële partners in de havenregio.	Regionaal netwerk van bedrijven en onderzoeksinstellingen en in Groningen, Friesland en Drenthe.	Ecosysteem van bedrijven, overheden en kennisinstellingen rondom Utrecht en omliggende regio's.	Groot netwerk met meer dan 1000 AI-onderzoekers, tientallen startups en veel mkb in de regio.
Samenwerkingsvormen (labs, fieldlabs)	Veel samenwerkingsprojecten, ELSA-labs (ethiek, law, society & AI) en open innovatieprogramma's.	Fieldlabs en testbeds voor industriële AI-toepassingen en samenwerking tussen bedrijven en onderzoeksinstellingen.	Labs en gezamenlijke projecten gericht op data-driven services en maatschappelijke uitdagingen.	Fieldlabs en EDIH-faciliteiten (DigitalZH als Europees Digital Innovation Hub) voor mkb-adoptie.	Fieldlabs en sectoroverstijgende projecten die inspelen op regionale behoeften van het mkb en de landbouw.	Projectmatige samenwerking, fieldlabs en connectie met regionale ecosystemen voor cross-sector innovatie.	Organiseert themawerkgroepen en fieldlabs; sterke focus op praktijkgerichte projecten en mkb-ondersteuning.
Onderwijs & talentprogramma's	Sterke aanwezigheid van UvA, VU en HvA; veel master- en PhD-trajecten en talentprogramma's.	Samenwerking met TU/e en hogescholen; praktijkgerichte opleidingstrajecten en stage-/research-projecten.	Samenwerking met Maastricht University en lokale kennisinstellingen; opleidings- en traineeship programma's.	Samenwerking met TU Delft en regionale onderwijsinstellingen; praktijkgerichte trainingen voor bedrijven.	Samenwerkingen met regionale kennisinstellingen en programma's om AI-talent in het Noorden op te leiden.	Samenwerking met universiteiten en hogescholen; programma's gericht op life sciences en data labs.	Samenwerkingen met regionale universiteiten, hogescholen en opleidingsinitiatieven voor AI-skills.
Toegang tot funding / subsidies	Toegang tot nationale en EU-subsidies plus lokale investeringsfondsen.	Toegang tot regionale innovatiefondsen, EU-projecten en private	Toegang tot regionale subsidies, samenwerkingsconsortia en	Beschikbaarheid van EU EDIH-budgetten, regionale innovatie-	Toegang tot regionale en nationale subsidiepr	Toegang tot regionale innovatiefondsen en EU-	Ondersteuning bij financiering en toegang tot regionale en nationale

	ondsen door actief startup- en VC-netwerk.	R&D-investeringen vanuit de maakindustrie.	nationale programma's gericht op innovatie.	instrumenten en trajecten voor mkb.	ogramma's gericht op noordelijke innovatie en duurzame projecten.	programm a's, plus partnersc happen voor co-financiering.	subsidies voor pilots en mkb.
Internationale connecties	Sterke internationale connecties via Europese samenwerkingen en een internationaal talentbestand in de regio.	Verbindingen met internationale high-tech players en leverancier sketens, plus deelname aan Europese projecten.	Regionale internationale samenwerkingen, met aandacht voor grensoverschrijdende initiatieven richting België/Duitsland.	Internationale maritieme en maakindustrie partnerschap pen; sterke link met Europese EDIH-netwerken.	Samenwerkingen met Noordzee- en maritieme partners en deelname aan sectorale EU-projecten.	Regio profiteert van nationale en internationale samenwerkingen binnen life sciences en health-netwerken.	Regionale samenwerkingsverbanden met internationale partners via onderzoeksc consortia en projecten.
Onderzoekscapaciteit (universiteiten, R&D)	Hoge onderzoekscapaciteit door universitair onderzoek (AI, data ethics, law & society) en onderzoeks consortia.	Sterke R&D-capaciteit via TU/e en kenniscentra gericht op embedded systems en AI-toepassingen.	Onderzoekscapaciteit via Maastricht University en onderzoeksprojecten op de campus.	Onderzoeken en labs bij TU Delft en samenwerkingsprojecten gericht op industriële AI-toepassingen.	Onderzoekscapaciteit gekoppeld aan regionale universiteit en en toegepaste onderzoekscentra.	Onderzoekscapaciteit in life sciences en gezondheidsdata door verbonden kennisinstellingen.	Significante R&D-capaciteit met academische en toegepaste onderzoekscentra in de oostelijke regio.
Infrastructuur & faciliteiten	Rijke digitale infrastructuur, incubators en co-working hubs (AI AM en vergelijkbare ruimtes).	Beschikking over gespecialiseerde testfaciliteiten en op High Tech Campus en labs voor prototyping.	Fysieke campusfaciliteiten, data-services labs en plekken voor co-creation en prototyping.	Toegang tot grootschalige testomgeving en, robotica-faciliteiten en connectiviteit sinfrastructuur.	Praktische infrastructuur voor agritech en energieprojecten; soms meer verspreid dan gecentraliseerd.	Beschikbaarheid van datalabs en faciliteiten voor pilots, vaak in samenwerking met zorginstellingen.	Beschikbaarheid van mkb-datalabs, testomgevingen en faciliteiten gericht op schaalbare oplossingen.
Thema's / sterktes	Sterk in AI voor publieke diensten, FinTech, gezondheid en media; accent op ethische en maatschappelijke impact.	Sterk in slimme industrie, predictive maintenance, embedded AI en mobiliteitstoepassingen.	Sterk in zorggerichte dataservices, smart services en toepassingen gericht op regionale maatschappelijke vraagstukken.	Sterk in industriële AI, robotica op XXL-schaal, maritieme toepassingen en slimme productieprocessen.	Sterk in precisie landbouw, energie-optimalisatie en maritieme datagedreven toepassingen.	Sterk in AI-toepassingen voor gezondheid, klimaat (Earth Valley) en creatieve industrieën.	Sterk in gezondheidsdata, voedselketen optimalisatie en toepassingen voor industriële digitalisering.
Innovatiecultuur / toegankelijkheid	Open, internationaal en samenwerkingsgericht; veel evenementen	Technisch gedreven, industrieel georiënteerd en gericht op directe implementatie	Samenwerkingsgericht en toegankelijk voor mkb; nadruk op maatschap	Pragmatisch en mkb-vriendelijk, met focus op opschaalbare, bedrijfsgerich	Regionaal gericht en praktisch, met focus op toepasbaarheid voor	Snelkoppelingen tussen overheid en bedrijven; pragmatis	Toegankelijk en praktijkgericht; sterke nadruk op opschaling en

	n en laagdrempelige toegang voor startups.	tie in productieomgevingen.	pelijke impact en inclusieve innovatie.	te AI-implementaties.	lokale industrie en agrarische sector.	ch maar met sterke focus op zorg en duurzaamheid.	mkb-adoptie van AI.
--	--	-----------------------------	---	-----------------------	--	---	---------------------

Tabel 2. Vergelijking tussen de bestaande 7 AI-hubs in Nederland op verschillende eigenschappen. Het overzicht is gemaakt met generatieve AI.

2.3 Analyse van andere regionale AI-hubs

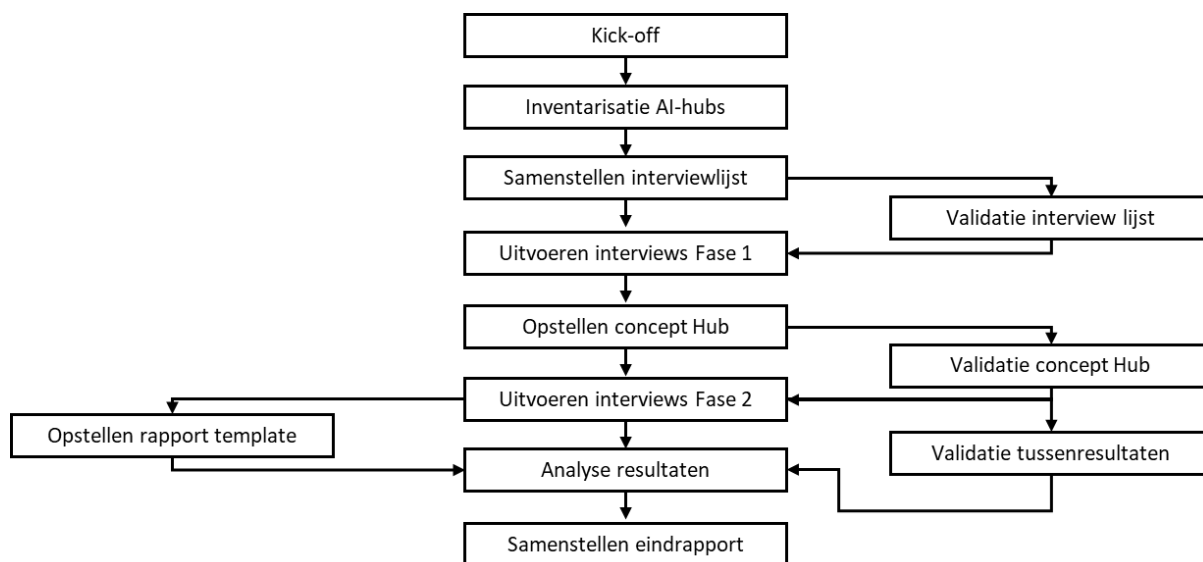
De verkenning heeft inzicht gegeven in de werkwijze en ervaringen van andere regionale AI-hubs in Nederland en de lessen die daaruit relevant zijn voor Zeeland. De huidige AI-hubs kenmerken zich door een duidelijke focus op regionale sterktes en behoeften, en door een netwerkgerichte organisatievorm waarin overheid, onderwijs, bedrijven en kennisinstellingen samenwerken. Deze combinatie blijkt bepalend voor draagvlak en continuïteit. Daarnaast blijkt dat het combineren van kennisdeling met activering essentieel is: het delen van inzichten alleen is onvoldoende om AI-toepassing daadwerkelijk op gang te brengen.

Verder laten andere AI-hubs zien dat structurele aandacht voor human capital en organisatieverandering een belangrijke randvoorwaarde is voor duurzame AI-adoptie. Toegankelijke en praktijkgerichte communicatie draagt bij aan het bereiken van een brede groep organisaties, met name binnen het mkb.

De verkenning laat zien dat deze lessen goed aansluiten bij de Zeeuwse context. Tegelijkertijd is duidelijk dat niet alle elementen uit andere regio's één-op-één toepasbaar zijn. Voor Zeeland past een lichte en flexibele hub-structuur die bestaande initiatieven verbindt en versterkt, in plaats van een meer institutioneel of technologisch georiënteerde opzet.

3. Aanpak

De aanpak van de verkenning voor een AI-hub Zeeland is schematisch weergegeven in Figuur 2. De aanpak was erop gericht om inzicht te krijgen in bestaande initiatieven, behoeften en verwachtingen van betrokken partijen, om aannames te toetsen en om op basis daarvan te komen tot een gedragen en realistisch concept voor een AI-hub die past bij de Zeeuwse context. De verkenning is uitgevoerd op basis van interviews, deskresearch en validatiemomenten met betrokken stakeholders.



Figuur 2. Uitvoeringsschema verkenning AI-hub Zeeland

Voorafgaand aan de verkenning is gesproken met Edwin Kuipers, Programmamanager bij AIC4NL. Dit gesprek diende om de Zeeuwse verkenning goed te positioneren binnen de landelijke AI-context en om inzicht te krijgen in de rol en werkwijze van bestaande AI-hubs. In combinatie met het bestuderen van beschikbare informatie over de zeven landelijke AI-hubs vormde dit een inhoudelijke basis voor de start van de interviews in fase 1. De daaruit opgehaalde informatie is verwerkt in een concept AI-hub. De concept AI-hub is verder verdiept door middel van de fase 2 interviews. Bij alle interviewactiviteiten waren Rutger van der Male en Mischa Beckers betrokken, waardoor consistentie in vraagstelling en duiding is geborgd. Zij waren ook aanwezig bij alle validatieactiviteiten. Deze continue betrokkenheid heeft bijgedragen aan consistentie in de vraagstelling, duiding en verwerking van de opgehaalde inzichten gedurende de verschillende fasen van de verkenning. Daarnaast waren bij de validatiemomenten ook Harm IJben en Eline Somers-Leppers (Impuls Zeeland), Daniël Brunings en Chiara Lantai (beide Provincie Zeeland) betrokken.

Tijdens de verkenning zijn 39 interviews afgenomen met stakeholders. Het volledige overzicht hiervan is te vinden in BIJLAGE 1 bij dit rapport. Er zijn gesprekken gevoerd met de volgende organisaties:

- AIC4NL en AI-hubs
- MKB-ondernemers
- Grootbedrijf
- Onderwijs- en Kennisinstanties

- Regionale ontwikkelingsmaatschappijen
- Provincie Zeeland
- Gemeentes
- Kennis- en Innovatienetwerken

4. Resultaten

Op basis van de gevolgde aanpak en de gevoerde gesprekken is een concept voor een AI-hub Zeeland uitgewerkt. Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste uitkomsten van de verkenning en de keuzes die daaruit zijn voortgekomen ten aanzien van rol, positionering en opzet van de AI-hub Zeeland.

4.1 Regionale behoeften

Het belangrijkste criterium voor het oprichten van een AI-hub Zeeland is een duidelijke en aantoonbare behoefte in Zeeland. Een groot deel van de verkenning bestond uit interviews met Zeeuwse stakeholders waarin de vraag centraal stond welke toegevoegde waarde een Zeeuwse AI-hub zou kunnen hebben voor de betreffende stakeholder. Hieruit kwam het volgende naar voren:

- Vrijwel alle gesprekspartners zien duidelijke kansen voor AI en willen er in hun eigen organisatie mee aan de slag.
- Mede door de razendsnelle ontwikkeling van AI gaven vrijwel alle gesprekspartners aan een tekort te ervaren aan AI-gerelateerde kennis, zowel bij zichzelf als bij collega's. Er werd bovendien onderkend dat dit tekort aan kennis de ontwikkeling van AI binnen de eigen organisatie in de weg staat.
- Gesprekspartners gaven aan niet het wiel te willen uitvinden en veel te verwachten van het delen van kennis en ervaring met organisaties in hun eigen sector maar ook daarbuiten.
- Bij het aan de slag gaan met AI binnen de eigen organisatie worden diverse vormen van ondersteuning gewaardeerd, zoals hulp bij het vinden van relevante innovatie- en implementatiepartners of leveranciers, samenwerking met onderwijs- en kennisinstellingen en het verkrijgen van inzicht in beschikbare subsidies en financieringsmogelijkheden.
- Tijdens het valideren van het concept van de AI-hub Zeeland bleek dat de meeste gesprekspartners het concept positief ontvangen en de meerwaarde ervan herkennen.
- Uit de gesprekken blijkt dat partijen primair willen voortbouwen op het bestaande Zeeuwse ecosysteem. Het oprichten van een nieuwe, losstaande organisatie wordt daarbij niet als wenselijk gezien. Wel wordt het idee van een AI-hub als verbindende netwerkorganisatie breed omarmd.

4.2 Positionering van de AI-hub Zeeland

Op basis van de verkenning en de regionale behoeften is geconcludeerd dat een netwerkorganisatie het best aansluit bij de Zeeuwse context. De AI-hub Zeeland richt zich op het stimuleren en begeleiden van de toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) in de Zeeuwse economie, met nadruk op praktische inzet en toegevoegde waarde voor organisaties. De hub is nadrukkelijk niet bedoeld als uitvoerende partij of als ontwikkelaar van AI-technologie, maar als verbindende schakel tussen vraag, kennis en bestaande initiatieven.

De AI-hub Zeeland wordt gedragen door een kerncoalitie van Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences, bestaande innovatie- en kennisnetwerken en

ondernemers. Rondom deze kern functioneert een breder netwerk van bedrijven, sectororganisaties, kennisinstellingen en landelijke partners. De hub werkt vraaggericht en mensgericht, met aandacht voor de mogelijke impact van AI op organisaties en medewerkers. Een belangrijk uitgangspunt dat bovendien uit de verkenning naar voren komt, is dat AI-toepassing gebaat is bij een bewuste, gefaseerde inzet.

De rol van de AI-hub Zeeland is in deze opzet primair die van verbinder, signaleerder en aanjager. Vanuit deze rol worden gedeelde vraagstukken samengebracht, initiatieven met elkaar verbonden en waar relevant koppelingen gelegd met relevante landelijke ontwikkelingen en netwerken.

4.3 Mandaat en reikwijdte

Om verwachtingen helder te houden, wordt het mandaat van de AI-hub Zeeland expliciet afgebakend:

- De hub heeft een agenderende en verbindende rol bij collectieve AI-vraagstukken, zonder daarbij inhoudelijk eigenaarschap over te nemen;
- De hub initieert en faciliteert samenwerking, maar voert zelf geen AI-oplossingen of implementaties uit;
- De hub neemt geen verantwoordelijkheid over voor individuele besluiten van organisaties.

Deze afbakening voorkomt dat de hub wordt gezien als uitvoerende partij of als loket voor subsidies.

4.4 Doelgroepen en focus

Uit de verkenning komt naar voren dat de AI-hub Zeeland wordt gepositioneerd als een open en toegankelijke netwerkorganisatie. In deze opzet worden geen sectoren of typen organisaties op voorhand uitgesloten. De hub richt zich op organisaties die willen leren, starten of opschalen met de toepassing van AI.

Tegelijkertijd laat de verkenning zien dat het Zeeuwse mkb een logisch zwaartepunt vormt binnen de doelgroep van de AI-hub Zeeland zonder andere partijen uit te sluiten. Juist binnen het mkb is veel behoefte aan ondersteuning bij het verkennen en toepassen van AI, terwijl de beschikbare tijd, kennis en capaciteit vaak beperkt zijn. Deze focus sluit aan bij de rol van de hub als versneller en verbinder en bij de schaal en structuur van de Zeeuwse economie.

In de opstart- en versnellingsperiode van 2026 wordt de AI-hub bewust adaptief ingericht. De verkenning laat zien dat het niet wenselijk is om vooraf een vaste sectorale focus vast te leggen. In de praktijk zal, op basis van concrete vraagbundeling en betrokkenheid, blijken welke doelgroepen en sectoren de meeste urgentie en aansluiting ervaren. De focus van de hub ontwikkelt zich mee met waar gedeelde vraagstukken, energie en tractie ontstaan.

De positionering van de AI-hub Zeeland wordt, op basis van de verkenning, gekenmerkt door:

- Een praktijkgerichte en mensgerichte benadering;
- Een focus op leren en toepassen en niet op het ontwikkelen van eigen AI-technologie;
- Regionale verankering, gecombineerd met aansluiting bij landelijke netwerken en initiatieven.

4.5. Pijlers van de AI-hub Zeeland

De AI-hub werkt met drie samenhangende pijlers (Figuur 3). Het fundament wordt gevormd door de AI-tafels waar mensen bij elkaar worden gebracht rond sectorspecifieke én overkoepelende uitdagingen (pijler 1). Randvoorwaardelijk is een voldoende kennisniveau van AI (pijler 2). Het uiteindelijke doel van de AI-hub is dat mensen aan de slag gaan met AI (pijler 3). Ondersteunend aan de drie pijlers zijn quickscans, intakes, communicatie en een AI-denktank.



Figuur 3. Opbouw van de AI-hub.

4.5.1 Pijler 1 – De Organisatie: Best Practices en Vraagbundeling

Dit is de kernpijler van de AI-hub Zeeland. Hier organiseert de hub ontmoeting, kennisdeling en samenwerking tussen organisaties. Pijler 1 vormt het fundament van de AI-hub Zeeland. Hier komen organisaties samen rond gedeelde en sectoroverstijgende AI-vraagstukken, wat leidt tot inzicht, vertrouwen en gezamenlijke leerervaringen. Deze basis is nodig om gerichte stappen te kunnen zetten op het gebied van vaardigheden (pijler 2) en daadwerkelijke toepassing van AI (pijler 3).'

Het tafelmodel

Het belangrijkste werkingsmechanisme is het tafelmodel (meer informatie hierover in **UITGELICHT 1: Het Tafelmodel**). Tafels kunnen starten vanuit sectoren (bijvoorbeeld logistiek/haven, zorg, retail, industrie, energie of agrifood), omdat dit laagdrempelig is en aansluit bij bestaande netwerken. Tegelijkertijd stimuleert de hub nadrukkelijk snelle sector-overstijgende synergie. In de praktijk blijken veel AI-vraagstukken in alle sectoren terug te komen. Door deze vroeg te herkennen en te bundelen, wordt het leereffect versneld en wordt impact vergroot. In de opstartfase wordt bewust gewerkt met een beperkt aantal tafels, zodat focus, kwaliteit en onderlinge samenhang geborgd blijven. Op basis van ervaringen en behoefte kan het aantal tafels zich in de tijd organisch ontwikkelen.

UITGELICHT 1: Het Tafelmodel

Het tafelmodel vormt het organisatorische hart van Pijler 1 van de AI-hub Zeeland en is de praktische manier waarop samenwerking, kennisdeling en vraagbundeling worden vormgegeven. In dit model worden organisaties – zoals bedrijven, overheden, kennisinstellingen en sectororganisaties – samengebracht rond concrete en gedeelde AI-vraagstukken. Deze zogeheten ‘tafels’ kunnen starten vanuit een specifieke sector, maar zijn nadrukkelijk bedoeld om sector overstijgende uitwisseling te bevorderen. Veel AI-uitdagingen, zoals datagebruik, ethische vraagstukken, veranderkunde of implementatie in werkprocessen, blijken immers in meerdere sectoren vergelijkbaar.

Om focus en structuur aan te brengen werkt het tafelmodel met drie hoofdthema's:

- Toepassingen & Optimalisatie, gericht op concrete AI-cases en procesverbetering;
- Fundament & Randvoorwaarden, waarin onderwerpen als data-infrastructuur, privacy, governance en ethiek centraal staan;
- Organisatie, Strategie & Werkvloer, met aandacht voor leiderschap, verandervermogen, vaardigheden en impact op medewerkers.

Binnen deze thematische indeling kunnen tafels flexibel ontstaan en evolueren, afhankelijk van urgentie en betrokkenheid in de regio.

Het tafelmodel is nadrukkelijk geen uitvoeringsstructuur voor individuele implementaties, maar een collectieve leer- en ontwikkelomgeving. Het doel is om gedeelde vraagstukken te signaleren, kennis te bundelen, best practices zichtbaar te maken en waar mogelijk gezamenlijke initiatieven te stimuleren. Daarmee fungeert het tafelmodel als katalysator voor AI-adoptie in Zeeland: het verlaagt drempels, voorkomt versnippering en versterkt het regionale ecosysteem door samenwerking centraal te stellen.

Sector-overstijgende vraagstukken

De AI-hub richt zich met name op veel voorkomende en niet-sectorspecifieke vraagstukken. Voorbeelden hiervan zijn onder meer:

- Plannings- en optimalisatievraagstukken (zie UITGELICHT 2);
- Optimalisatie van marketing-, sales- en inkoopprocessen;
- Energie- en grondstofoptimalisatie;
- Vision-technologie en beeldherkenning (UITGELICHT 3);
- Aansturing van productielijnen, robots, humanoids en drones;
- Condiitiemonitoring en bepalen restlevensduur van complexe machines (zie UITGELICHT 4);
- Keuzes rond AI-architectuur, data en veiligheid;
- AI-strategie en organisatieverandering (zie UITGELICHT 5);
- Menskundige vraagstukken rond functieverandering en adoptie.

UITGELICHT 2: Plannings- en Optimalisatievraagstukken

Planningsvraagstukken vormen een dagelijkse uitdaging voor organisaties: het efficiënt inzetten van mensen, middelen en capaciteit onder wisselende omstandigheden. Of het nu gaat om het plannen van vrachtwagens, ziekenhuisbedden, vakantieverblijven of productieprocessen, de complexiteit neemt toe door onzekerheid, schaarste en snel veranderende vraag. Al biedt nieuwe mogelijkheden om patronen te herkennen, beter te voorspellen en scenario's door te rekenen, maar vraagt om doordachte toepassing.

Dit type vraagstuk komt voor in vrijwel elke sector en kent sterke inhoudelijke overeenkomsten, ondanks de verschillende contexten. Daardoor is plannen en voorspellen bij uitstek een sector overstijgend thema, waarbij organisaties veel kunnen leren van elkaars data-aanpak, algoritmes, keuzes en ervaringen met de implementatie in de dagelijkse praktijk.

UITGELICHT 3: Vision-technologie en Beeldherkenning

Computer Vision-technologie wordt in uiteenlopende sectoren toegepast en ontwikkelt zich snel tot een belangrijk instrument voor automatisering, kwaliteitscontrole en datagedreven besluitvorming. In de industrie wordt de technologie bijvoorbeeld ingezet voor inspectie van producten, procesoptimalisatie en veiligheid op de werkvloer. In de zorg ondersteunt Computer Vision onder meer medische beeldanalyse en monitoring van patiënten, terwijl in de foodsector toepassingen ontstaan rond kwaliteitscontrole, voedselveiligheid en efficiëntere productieprocessen.

Hoewel de context per sector verschilt, zijn veel onderliggende technologische vraagstukken vergelijkbaar, zoals dataverwerking, algoritmeontwikkeling en implementatie in bestaande processen. Juist daarom kan samenwerking tussen sectoren waardevol zijn. Door kennis, ervaringen en best practices te delen ontstaat versnelling in innovatie, worden ontwikkelkosten gedeeld en kunnen oplossingen breder worden toegepast binnen verschillende domeinen van de Zeeuwse economie. De meerwaarde van een regionale AI-hub ligt daarbij in het organiseren van afstemming en het faciliteren van structurele uitwisseling van kennis en ervaring tussen organisaties en sectoren.

UITGELICHT 4: Condiitiemonitoring en bepalen restlevensduur van complexe machines

Condiitiemonitoring en voorspellend onderhoud spelen een steeds belangrijkere rol in het beheer van machines en technische installaties. Met behulp van sensoren worden continu gegevens verzameld over bijvoorbeeld trillingen, temperatuur, druk, geluid en energieverbruik. Door deze data te analyseren kan de technische conditie van componenten nauwkeurig worden gevolgd en kunnen afwijkingen vroegtijdig worden gedetecteerd. Een belangrijk doel daarbij is het bepalen van het verwachte faalmoment en de resterende levensduur van onderdelen, zodat onderhoud op het juiste moment kan worden uitgevoerd en ongeplande stilstand wordt voorkomen.

Kunstmatige intelligentie (AI) speelt hierin een steeds grotere rol. AI-systemen kunnen grote hoeveelheden sensordata analyseren en patronen herkennen die wijzen op slijtage of beginnende defecten. Op basis daarvan kunnen voorspellingen worden gedaan over wanneer onderdelen waarschijnlijk zullen falen en hoe lang ze nog betrouwbaar functioneren. Deze technologie wordt al toegepast bij uiteenlopende machines en installaties, zoals productiemachines en transportbanden in fabrieken, pompen en compressoren in de procesindustrie, scheepsmotoren en voortstuwingssystemen in de scheepvaart, windturbines, spoorvoertuigen en vrachtwagens. Door AI in te zetten voor conditiemonitoring en onderhoud wordt onderhoud steeds meer voorspellend en datagedreven, wat leidt tot lagere kosten, minder stilstand en een hogere betrouwbaarheid van systemen.

UITGELICHT 5: AI-strategie en organisatieverandering

Artificial intelligence raakt steeds vaker de kern van organisaties: van besluitvorming en processen tot competenties en cultuur. Zonder een duidelijke AI-strategie bestaat het risico dat initiatieven versnipperd blijven, onvoldoende aansluiten bij organisatiedoelen of niet duurzaam worden ingebed. Het formuleren van een samenhangende AI-strategie helpt bedrijven om bewuste keuzes te maken over waar AI-waarde toevoegt, welke randvoorwaarden nodig zijn en hoe mensen en technologie samen kunnen groeien.

Dit vraagstuk speelt in vrijwel alle sectoren en typen organisaties – van industrie en logistiek tot zorg, overheid en dienstverlening. Juist omdat de strategische en organisatorische vragen rondom AI sector-overstijgend zijn, vormt dit een overkoepelend thema. Bedrijven kunnen hier veel van elkaar leren door ervaringen te delen over leiderschap, verandermanagement, governance en de ontwikkeling van AI-vaardigheden binnen de organisatie.

Thematische structuur

Om deze vraagstukken te ordenen hanteert de hub drie hoofdthema's:

- Toepassingen & Optimalisatie
- Fundament & Randvoorwaarden
- Organisatie, Strategie & Werkvloer

Deze hoofdthema's fungeren als ordeningskader over de verschillende tafels heen.

Spelregels

- Tafels ontstaan vanuit gedeelde urgentie.
- Deelnemers dragen actief bij.
- De hub faciliteert en verbindt, maar is geen eigenaar van de inhoud.

4.5.2 Pijler 2 – De Mens: Training & Opleiding

Deze pijler richt zich op het versterken van het niveau van AI-kennis bij Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden. Het gaat daarbij zowel om bewustwording van de mogelijkheden van AI als om inzicht in de vaardigheden en organisatorische veranderingen die nodig zijn om AI verantwoord toe te passen. Medewerkers en organisaties krijgen inzicht in wat AI betekent voor hun werk en welke vaardigheden nodig zijn.

Uit de verkenning blijkt dat pijler 2 een randvoorwaardelijke rol vervult binnen de AI-hub Zeeland. Zonder voldoende kennis, inzicht en vaardigheden bij medewerkers en organisaties wordt duurzame toepassing van AI aanzienlijk bemoeilijkt. Deze pijler richt zich daarom op het vergroten van AI-geletterdheid en bewustwording, zodat organisaties beter in staat zijn om weloverwogen keuzes te maken en veranderingen op de werkvloer te begeleiden. Daarmee ondersteunt pijler 2 de effectiviteit van zowel pijler 1 als pijler 3.

In de opstartfase ligt de nadruk op overzicht en verbinding, niet op het ontwikkelen van nieuwe opleidingsstructuren. De AI-hub Zeeland vervult hierbij primair een faciliterende en verbindende rol binnen het bestaande kennis- en opleidingslandschap.

De hub ontwikkelt geen eigen opleidingen, maar:

- Brengt bestaand opleidings- en kennisaanbod rondom AI in kaart (onderwijs, landelijke programma's, branchepartners en commerciële aanbieders);
- Verbindt aanbieders en doelgroepen, zodat organisaties eenvoudiger passende leer- en ontwikkelmogelijkheden kunnen vinden;
- Kijkt breder dan techniek, met aandacht voor ethische vraagstukken, menselijke impact en organisatieverandering;
- Ontwikkelt waar passend samen met partners routekaarten en ontwikkelpaden, die organisaties helpen om stapsgewijs AI-vaardigheden binnen hun organisatie te ontwikkelen.

Door deze aanpak draagt pijler 2 bij aan het versterken van AI-kennis in de regio, terwijl tegelijkertijd wordt voortgebouwd op bestaande initiatieven en expertise.

4.5.3 Pijler 3 – Aan de slag met AI

Pijler 3 richt zich op het daadwerkelijk toepassen van AI binnen organisaties in Zeeland. Waar pijler 1 zich richt op het organiseren van samenwerking en pijler 2 op kennis en vaardigheden, richt pijler 3 zich op het vertalen van inzichten en ideeën naar concrete toepassingen.

Uit de verkenning blijkt dat veel organisaties de ambitie hebben om met AI aan de slag te gaan, maar daarbij behoefte hebben aan praktische ondersteuning, voorbeelden en partners. In pijler 3 ondersteunt de AI-hub Zeeland organisaties bij het zetten van deze stappen.

De AI-hub vervult daarbij primair een verbindende en faciliterende rol. De uitvoering van AI-toepassingen ligt nadrukkelijk bij de betrokken bedrijven, kennisinstellingen en andere partners zelf. De hub ondersteunt organisaties door hen met elkaar te verbinden, ervaringen te delen en inzicht te bieden in beschikbare instrumenten en regelingen.

De rol van de AI-hub houdt op waar individuele implementatiebesluiten of de technische uitvoering beginnen. Daarmee blijft de hub binnen haar verbindende en faciliterende rol en voorkomt zij dat verantwoordelijkheden worden overgenomen die bij organisaties of uitvoerende partijen horen.'

De hub ontwikkelt geen eigen AI-oplossingen, maar:

- Verbindt ondernemers en organisaties met relevante partners, leveranciers en kennisinstellingen;

- Informeert organisaties over beschikbare subsidies, regelingen en instrumenten die AI-toepassingen kunnen ondersteunen;
- Biedt werkvormen aan die organisaties helpen om AI-vraagstukken concreet te verkennen, zoals projectdagen, hackathons, challenges of experimenteersessies;
- Zorgt ervoor dat ervaringen en succesverhalen uit toepassingen worden teruggebracht naar pijler 1 en pijler 2, zodat kennis en inzichten binnen het netwerk worden gedeeld.

Door deze aanpak kan pijler 3 bijdragen aan het versnellen van concrete AI-toepassingen in de regio, terwijl tegelijkertijd kennis en ervaring binnen het netwerk worden opgebouwd.

4.5.4 AI-denktank

Ondersteunend aan de drie pijlers zal een AI-denktank worden ingericht. Deze denktank bestaat uit een groep onafhankelijke AI-specialisten die neutraal en niet-commercieel advies kunnen geven aan organisaties en partners binnen het ecosysteem. De denktank kan zowel inhoudelijk als strategisch adviseren, volgt internationale AI-ontwikkelingen en signaleert relevante trends. Daarnaast houdt de groep de vinger aan de pols bij de strategische koers van de AI-hub en kan zij technologische ontwikkelingen, maar ook commercieel beschikbare AI-producten en -diensten, kritisch beoordelen en op waarde schatten.

4.6 Landelijke context en inbedding

Op basis van de verkenning is geconcludeerd dat de positionering van de AI-hub Zeeland aansluiting zoekt bij de landelijke ontwikkeling rond kunstmatige intelligentie. Nederland werkt aan een nationale aanpak voor AI, waarin regionale AI-hubs een rol spelen bij adoptie en toepassing op regionaal niveau. De AI-hub Zeeland wordt in dit geheel gepositioneerd als een regionale schakel die landelijke kennis, programma's en netwerken waar relevant toegankelijk maakt voor de Zeeuwse praktijk.

4.6.1 AIC4NL

Sinds 2025 fungeert AI Coalition 4 NL (AIC4NL) als de nationale overkoepelende AI-coalitie. Uit de verkenning komt naar voren dat aansluiting bij AIC4NL belangrijk is om Zeeland te verbinden met landelijke strategieontwikkeling, programma's en netwerken. De AI-hub Zeeland benut deze aansluiting om kennis, formats en initiatieven uit het landelijke ecosysteem te vertalen naar de Zeeuwse context, zonder daarbij landelijke structuren te dupliceren of uitvoerende verantwoordelijkheden over te nemen.

4.6.2 ICAI

Het Innovation Center for Artificial Intelligence (ICAI) vormt een belangrijk onderdeel van de nationale AI-kennis- en onderzoek infrastructuur. De verkenning laat zien dat de AI-hub Zeeland geen eigen onderzoeksprogramma opzet, maar waar relevant aansluiting zoekt bij ICAI en bij thematische labs, wanneer dit bijdraagt aan concrete vraagstukken in Zeeland. Dit gebeurt wanneer Zeeuwse vraagstukken daar aanleiding toe geven en wanneer deze koppeling toegevoegde waarde heeft voor toepassing in de regio.

4.6.3 Betekenis voor Zeeland

De gekozen landelijke inbedding benadrukt dat de AI-hub Zeeland zich richt op de adoptie- en toepassingskant van AI. Landelijke kennis en infrastructuur worden benut wanneer zij bijdragen aan concrete vraagstukken in Zeeland. Daarmee wordt voorkomen dat Zeeland parallelle

structuren ontwikkelt, terwijl ruimte blijft voor een eigen, op de regio afgestemde en proportionele aanpak.

4.7 Aandachtspunten in de uitvoering

De verkenning naar een AI-hub Zeeland laat zien dat er in de regio zowel behoefte als momentum is om samenwerking rond AI te versterken. Tegelijkertijd is duidelijk dat het opzetten van een AI-hub geen vanzelfsprekend succes is. Uit gesprekken met stakeholders blijkt brede herkenning van de volgende punten:

- AI raakt steeds meer organisaties, maar kennis en toepassing zijn versnipperd;
- Veel initiatieven bestaan naast elkaar, zonder duidelijke samenhang;
- Met name het mkb zoekt overzicht, handelingsperspectief en laagdrempelige ondersteuning.

Er is bereidheid om samen te werken, mits de AI-hub aanvullend is en geen nieuwe bureaucratische laag vormt. Het momentum is aanwezig, maar vraagt om een gerichte en proportionele aanpak. Het niet starten van een pilotjaar betekent niet dat AI-initiatieven verdwijnen, maar wel dat versnippering en beperkte samenwerking waarschijnlijk blijven bestaan. Daarmee wordt het risico vergroot dat kansen voor gezamenlijke leerervaring en versnelling onbenut blijven. Hoewel het concept van de AI-hub breed wordt ondersteund, zijn er reële risico's die actieve sturing vragen.

Focus: AI is een breed en snel ontwikkelend domein. Wanneer de hub te veel thema's tegelijk oppakt, kan dit leiden tot versnippering en beperkte impact. Daarom is gekozen voor een beperkte start met focus op gedeelde en urgente vraagstukken.

Commitment van partners: De AI-hub is afhankelijk van actieve deelname van bedrijven, onderwijs en overheden. Als betrokkenheid vrijblijvend blijft, bestaat het risico dat tafels en initiatieven onvoldoende tractie krijgen.

Zichtbare resultaten: Een netwerkstructuur zonder zichtbare voorbeelden kan worden ervaren als praatplatform. Daarom is in het pilotjaar expliciet ruimte gemaakt voor een beperkt aantal concrete initiatieven en pilotprojecten.

Reële verwachtingen: Er kan de indruk ontstaan dat de AI-hub individuele implementatieproblemen oplost of financiering verstrekt. Heldere communicatie over de rol, faciliterend en verbindend, is essentieel om dit risico te beperken.

5. Opstart AI-hub Zeeland: operationeel scenario

Op basis van resultaten van het onderzoek is er een operationeel scenario geformuleerd voor opstartfase. Dit scenario wordt gedragen door een kerncoalitie van Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, en de HZ University of Applied Sciences. Deze coalitie ziet grote waarde in een regionale AI-hub en heeft voldoende ervaring om de uitvoering van de opstartfase op zich te nemen. De kerncoalitie wordt aangevuld met de bestaande innovatie- en kennisnetwerken en ondernemers. Daaromheen functioneert een breed netwerk van bedrijven, sectororganisaties, kennisinstellingen en landelijke partners.

5.1 Uitgangspunten opstartperiode

In de opstartfase start de hub zichtbaar op, worden de eerste resultaten geboekt en wordt geleerd wat in de Zeeuwse context werkt. Het pilotjaar combineert energie en actie met bestuurlijke beheersbaarheid.

De volgende uitgangspunten zijn leidend:

- Klein starten met focus. Er wordt gewerkt met een beperkt aantal tafels en initiatieven, zodat kwaliteit, samenhang en zichtbare voortgang centraal staan.
- Zichtbare energie organiseren. Het pilotjaar moet ontmoetingen, samenwerking en concrete voorbeelden van AI-toepassing opleveren.
- Tastbare resultaten nastreven. Naast netwerkvorming wordt toegewerkt naar een beperkt aantal concrete AI-initiatieven met aantoonbare voortgang.
- Verbinden boven uitvoeren. De hub faciliteert, coördineert en stimuleert, maar voert geen AI-implementaties uit.
- Adaptief ontwikkelen. Activiteiten worden halverwege en aan het einde van het pilotjaar geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

De opstartfase is daarmee zowel activerend als lerend: het organiseert beweging én bouwt aan een structurele aanpak.

5.2 Tijdspad

Het eerste pilotjaar start na bestuurlijke besluitvorming door Provincie Zeeland en betrokken kernpartners. Het pilotjaar kent een gefaseerde opzet, met ruimte voor bijsturing en reflectie.

Fase 1 – Besluitvorming en voorbereiding

- Bestuurlijke besluitvorming over start pilotjaar
- Benoemen projectleider/procesregisseur
- Formeren kernteam
- Vaststellen communicatieaanpak
- Selecteren eerste thema's voor AI-tafels

Fase 2 – Uitvoering pilotperiode (12 maanden)

- Startbijeenkomst AI-hub Zeeland
- Start van een beperkt aantal AI-tafels

- Organiseren activiteiten volgens hoofdstuk 4
- Initiëren van een AI-hackathon en Datafest in samenwerking met partners
- Begeleiden van concrete AI-initiatieven
- Tussentijdse evaluatie en bijsturing

Fase 3 – Evaluatie en besluitvorming

- Integrale evaluatie van (nader te bepalen) succescriteria
- Bestuurlijke reflectie op meerwaarde en proportionaliteit
- Besluit over voortzetting, aanpassing of opschaling

Deze fasering waarborgt dat het initiatief beheersbaar blijft en dat besluitvorming plaatsvindt op basis van praktijkervaring.

5.3 Governance en organisatie

De AI-hub Zeeland opereert als netwerkorganisatie met een lichte en transparante structuur. Deze structuur start vanuit de kerncoalitie en zal in de opstartfase verder gestalte krijgen. Tijdens de opstartfase zal een community gevormd worden van partijen die een actieve rol willen nemen in de AI-hub.

Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van Provincie Zeeland, Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences en vertegenwoordigers uit bedrijfsleven en kennisinstellingen. De stuurgroep bewaakt de strategische richting, proportionaliteit van de inzet en voortgang van de opstartfase.

Operationeel team

Het operationele team bestaat uit een projectleider (procesregisseur), een inhoudelijke AI-expert, en communicatieondersteuning. Het operationele team faciliteert de tafels, organiseert bijeenkomsten en verbindt partijen, maar neemt geen inhoudelijke verantwoordelijkheid voor implementatie over. Impuls Zeeland heeft aangegeven de rol van procesregisseur op zich te willen nemen in de operationele uitvoering – deze rol is passend en volgt het model van veel andere AI-hubs waarin een regionale ontwikkelingsmaatschappij een vergelijkbare rol heeft.

AI-hub community

Vormen van een community waar partijen de intentie uitspreken om actief deel te nemen aan de AI hub. Deze community zal bestaan uit bedrijven (zowel mkb als grootbedrijf), overheden, kennisinstellingen.

AI-denktank

Ter ondersteuning van de drie pijlers wordt een AI-denktank ingericht. Deze bestaat uit een groep onafhankelijke AI-specialisten die neutraal en niet-commercieel advies geven aan organisaties binnen het ecosysteem. De denktank adviseert zowel inhoudelijk als strategisch, volgt internationale AI-ontwikkelingen en signaleert relevante trends. Daarnaast bewaakt zij de strategische koers van de AI-hub en beoordeelt technologische ontwikkelingen en commercieel beschikbare AI-oplossingen op hun waarde en toepasbaarheid.

Aansluiting bij AIC4NL

AI-hub Zeeland wil de 8ste AI-hub worden die onder AIC4NL actief is. Aansluiting van de AI-hub Zeeland bij de nationale AI Coalitie (AIC4NL) is van belang om de regionale activiteiten te verbinden met het landelijke AI-ecosysteem. Door onderdeel te worden van dit netwerk krijgt de AI-hub toegang tot nationale kennis, best practices, programma's en samenwerkingspartners. Dit versterkt de kwaliteit van regionale initiatieven, vergroot de zichtbaarheid van Zeeuwse AI-activiteiten en maakt het eenvoudiger om aan te sluiten bij landelijke projecten, financieringsmogelijkheden en innovatieprogramma's.

5.4 Activiteiten in de opstartfase

De activiteiten in de opstartfase sluiten aan op de drie pijlers uit hoofdstuk 4. De nadruk ligt op netwerkvorming vraagbundeling, kennisdeling en het ondersteunen van concrete toepassingen.

Algemene activiteiten omvatten onder andere het volgende:

- Opzetten van projectorganisatie en AI-denktank
- Opzetten en uitvoeren van communicatiecampagne.
- Integratie in AIC4NL.
- Afstemmen met regionale stakeholders.
- Organiseren AI-congres.

Pijler 1 – De Organisatie: Best Practices en Vraagbundeling

AI-tafels: De AI-tafels vormen het hart van de operationele aanpak. In het pilotjaar wordt gestart met een beperkt aantal tafels rond urgente en gedeelde thema's. De tafels brengen organisaties samen om ervaringen te delen, vraagstukken te concretiseren en mogelijke samenwerkingen te verkennen. De hub faciliteert en coördineert deze tafels, maar is geen eigenaar van de inhoud. Deelnemers dragen actief bij en bepalen gezamenlijk de verdieping.

In het pilotjaar vindt minimaal twee bredere tafelbijeenkomst plaats waarin verschillende tafels samenkomen om inzichten te delen en kruisbestuiving te stimuleren. Daarnaast worden verdiepende bijeenkomsten georganiseerd rondom specifieke thema's, afhankelijk van behoefte en voortgang. Deze bijeenkomsten dragen bij aan zowel energie in het netwerk als inhoudelijke verdieping.

Pijler 2 – De Mens: Training & Opleiding

In de opstart periode zal de nadruk met name liggen op het inventariseren van het huidige aanbod aan trainingen, opleidingen en workshops, dit overzichtelijk aanbieden en actueel houden. Hiernaast zal gekeken worden naar mogelijke hiaten in het aanbod en partners motiveren om ontbrekende trainingen en opleidingen te ontwikkelen.

Pijler 3 – Aan de slag met AI

De pijler aan de slag omvat een aantal activiteiten in de opstartfase.

Financiering en subsidies: de AI-hub geeft inzicht in mogelijke subsidieregelingen en vouchers, en adviseert ondernemers in het aanvragen hiervan.

Matchmaking: Organisaties kunnen hun vraagstukken kenbaar maken via tafels, bijeenkomsten of digitale kanalen. De hub ondersteunt bij het vinden van passende partners, vergelijkbare initiatieven of relevante expertise. Deze matchmakingfunctie versterkt samenwerking, voorkomt dubbel werk en draagt bij aan concrete voortgang.

Hackathon en Datafest: In de pilotperiode wordt een AI-hackathon en Datafest georganiseerd in samenwerking met onderwijsinstellingen en netwerkpartners. Studenten, bedrijven en publieke organisaties werken samen aan concrete Zeeuwse vraagstukken. De hackathon en het Datafest dienen meerdere doelen:

- Experimenteren met AI-toepassingen;
- Zichtbaarheid van AI-mogelijkheden in de regio;
- Verbinden van onderwijs, bedrijfsleven en overheid;
- Genereren van ideeën die kunnen doorstromen naar verdere toepassing.

De hub coördineert deze activiteiten, maar de inhoudelijke uitvoering ligt bij betrokken partners.

5.5 Begroting en financiering

Ten behoeve van de opstartfase hebben Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences en Provincie Zeeland gezamenlijk een begroting opgesteld en de mogelijke financiering van deze fase verkend. De begroting en het bijbehorende financieringsvoorstel zijn geen onderdeel van dit document en worden in een separaat document aan de Provincie Zeeland aangeboden.

5.6 Monitoring en succescriteria

De pilotperiode wordt geëvalueerd op basis van vooraf vastgestelde succescriteria:

- Minimaal 20 Zeeuwse bedrijven of organisaties nemen actief deel aan AI-activiteiten van de hub;
- Ten minste 3 concrete AI-pilotprojecten worden gestart en aantoonbaar voortgebracht;
- Minimaal 6 regionale bijeenkomsten vinden plaats gericht op kennisdeling en samenwerking.

Naast deze kwantitatieve indicatoren wordt ook gekeken naar kwalitatieve effecten, zoals:

- Mate van samenwerking tussen partijen;
- Zichtbaarheid van AI-toepassingen in de regio;
- Ervaren meerwaarde door deelnemende organisaties.

Halverwege en aan het einde van het pilotjaar vindt een evaluatie plaats. Op basis daarvan wordt besloten over voortzetting, aanpassing of eventuele opschaling van de AI-hub.

5.7 Thuisbasis van AI-hub Zeeland

De AI-hub maakt gebruik van drie locaties waar de activiteiten plaatsvinden. Deze locaties zijn specifiek gekozen omdat daar al overheid, bedrijfsleven en onderwijs en onderzoek bij elkaar

komen, ze een inspirerend kenmerk hebben en de faciliteiten bezitten die benodigd zijn voor de activiteiten.

- *JRCZ.* Het Joint Research Center Zeeland vormt de hoofdlocatie van de AI-Hub. Het Joint Research Center Zeeland (JRCZ) in de Zeeuwse hoofdstad Middelburg is een uniek onderzoeksinstituut. Studenten, onderzoekers, bedrijven en de overheid werken hier samen aan oplossingen voor urgente, maatschappelijke vraagstukken in de Zuidwestelijke Delta.
- *CO3 Campus Zeeland.* CO3 Campus is gevestigd in Terneuzen en een inspirerende locatie voor evenementen, trainingen, vergaderen, flexibel werken en netwerken. De CO3 Campus richt zich op co-work, co-learn en co-create.
- *Innovatiepunt KAAP.* In de 4000m² aan binnen- en buitenruimtes werken bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden samen om nieuwe producten en innovaties te testen, ontwikkelen en demonstreren op de transitithema's energy, food en water. KAAP heeft grootse plannen voor de toekomst met proefproductieruimte, een proefkeuken, inspirerende (flex)werkplekken, kantoorruimte(s) en een sprekersarena.

6. Conclusies

Met deze verkenning hebben Impuls Zeeland en HZ University of Applied Sciences in opdracht van de Provincie Zeeland onderzocht of een AI-hub voor Zeeland wenselijk en haalbaar is, welke toegevoegde waarde zo'n hub kan hebben voor de regio, en op welke manier deze het best kan worden gepositioneerd en georganiseerd. De opdracht was nadrukkelijk niet om een zwaar, nieuw instituut te ontwerpen, maar om te komen tot een realistisch, gedragen en Zeeuws passend concept dat voortbouwt op bestaande kracht in de regio en aansluit op landelijke ontwikkelingen.

Op basis van de interviews, deskresearch, validatiemomenten en vergelijking met landelijke ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat een AI-hub Zeeland zowel wenselijk als haalbaar is, mits deze wordt ingericht als lichte, netwerkgerichte en gefaseerde organisatievorm. De verkenning laat zien dat er in Zeeland een duidelijke behoefte bestaat aan meer samenhang, kennisdeling, vraagbundeling en praktische ondersteuning rond de toepassing van AI. Tegelijkertijd blijkt dat partijen nadrukkelijk niet zitten te wachten op een nieuwe, losstaande organisatie met zware overhead. Juist daarom past een netwerkmodel goed bij de Zeeuwse schaal, cultuur en economische structuur.

6.1 Beantwoording van de opdracht

De opdracht van de Provincie Zeeland was om helder te krijgen of een AI-hub in Zeeland wenselijk en haalbaar is, welke behoeften en kansen er leven in de regio, en hoe een dergelijke hub het best zou kunnen functioneren. Die opdracht kan op basis van deze verkenning positief worden beantwoord.

Ten eerste is er sprake van een duidelijke regionale behoefte. Vrijwel alle gesprekspartners herkennen de snelle opkomst van AI en zien kansen voor hun eigen organisatie of sector. Tegelijkertijd ervaren zij een tekort aan kennis, overzicht en handelingsperspectief. Vooral organisaties die wel willen beginnen, maar niet precies weten hoe, hebben behoefte aan een plek waar vragen, voorbeelden, partners en ontwikkelpaden samenkomen. De verkenning maakt daarmee duidelijk dat de vraag naar een AI-hub niet kunstmatig is, maar voortkomt uit concrete behoeften in de praktijk.

Ten tweede is vastgesteld dat een AI-hub in Zeeland haalbaar is, juist wanneer deze proportioneel wordt ingericht. De voorgestelde opzet bouwt voort op bestaande infrastructuur, netwerken en samenwerkingsrelaties in Zeeland. Daarmee sluit het concept aan bij een belangrijke uitkomst uit de interviews: benut wat er al is, verbind beter, en voorkom duplicatie. Dat maakt het voorstel bestuurlijk en organisatorisch realistisch.

Ten derde geeft de verkenning een duidelijk antwoord op de vraag hoe een AI-hub Zeeland het best kan functioneren. De meest passende vorm is die van een verbindende netwerkorganisatie met drie samenhangende pijlers: vraagbundeling en best practices, training en opleiding, en ondersteuning bij concrete toepassing. Die combinatie sluit goed aan bij de praktijk. Organisaties hebben immers niet alleen behoefte aan kennis, maar ook aan ontmoeting, voorbeelden, partners, richting en vertrouwen om daadwerkelijk stappen te zetten.

Tot slot laat de verkenning zien dat de AI-hub Zeeland ook in bredere zin strategische meerwaarde heeft. Niet alleen voor individuele organisaties, maar ook voor het regionale

ecosysteem. De hub kan bijdragen aan minder versnippering, meer samenwerking tussen sectoren, snellere verspreiding van kennis en betere aansluiting op landelijke netwerken zoals AIC4NL. Daarmee ondersteunt de hub niet alleen AI-adoptie, maar ook het bredere innovatievermogen van Zeeland.

6.2 Hoofdconclusie: Zeeland is toe aan een AI-hub

De centrale conclusie van deze verkenning luidt dat Zeeland toe is aan een AI-hub die zich richt op adoptie, toepassing en verbinding. De behoefte is aanwezig, het momentum is gunstig en de randvoorwaarden om te starten zijn in belangrijke mate aanwezig. De AI-hub is geen doel op zich, maar een instrument om beweging te organiseren tussen organisaties, sectoren, kennis en praktijk en tussen regionale en landelijke ontwikkelingen.

De kracht van het voorgestelde model zit in de combinatie van regionale verankering en landelijke aansluiting. Zeeland hoeft niet zelf alle kennis, infrastructuur of ontwikkelcapaciteit op te bouwen om toch een betekenisvolle AI-hub te hebben. Juist door een compacte, goed verbonden en vraaggerichte hub te organiseren, kan de regio profiteren van bestaande landelijke ontwikkelingen en die vertalen naar de Zeeuwse context. Dat maakt de voorgestelde opzet efficiënt én geloofwaardig.

De verkenning laat bovendien zien dat de Zeeuwse context kansen biedt voor een onderscheidende aanpak. Door de schaal van de regio, de sterke netwerken en de relatief korte lijnen tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven is Zeeland goed in staat om snel te schakelen en samenwerking rondom concrete vraagstukken te organiseren. Juist in een domein als AI, waarin veel organisaties vergelijkbare vragen hebben maar niet allemaal dezelfde expertise in huis hebben, is dat een groot voordeel.

6.3 Weging van de haalbaarheid

Wanneer de uitkomsten van de verkenning worden gelegd naast de gehanteerde aandachtspunten, ontstaat een consistent positief beeld.

De voorgestelde AI-hub heeft duidelijke toegevoegde waarde voor Zeeland, omdat zij organisaties helpt om AI op een praktische en verantwoorde manier te verkennen en toe te passen, zonder bestaande initiatieven te verdringen. De opzet is bovendien passend bij de Zeeuwse schaal en structuur: geen zware organisatie, maar een lichte netwerkvorm met focus op samenwerking en vraagbundeling, en met bijzondere relevantie voor het mkb. Ook is de hub nadrukkelijk aanvullend en netwerkgericht, doordat zij bestaande partijen verbindt in plaats van vervangt.

Daarnaast sluit de hub goed aan bij de wens om AI niet alleen technisch, maar ook mensgericht en organisatorisch te benaderen. Uit de verkenning blijkt duidelijk dat organisaties behoefte hebben aan ondersteuning die verder gaat dan technologie alleen. Vraagstukken over vaardigheden, verandervermogen, ethiek, governance en de impact op werk spelen in vrijwel alle sectoren. De gekozen opzet doet daar recht aan.

Ook op het punt van uitvoerbaarheid is de conclusie positief. De voorgestelde pilotmatige opstart, de lichte governance, het beperkte aantal tafels in de beginfase en de inzet op monitoring en bijsturing maken de aanpak beheersbaar. Juist doordat gekozen wordt voor een

gefaseerde ontwikkeling, ontstaat ruimte om te leren wat in de praktijk werkt en daarop door te bouwen.

Ten slotte is de AI-hub Zeeland goed te verbinden met de landelijke AI-infrastructuur. Aansluiting bij AIC4NL is hierbij van grote betekenis. Daarmee wordt voorkomen dat Zeeland een parallel spoor ontwikkelt, terwijl de regio wel profiteert van nationale kennis, formats, netwerken en zichtbaarheid. Dat vergroot niet alleen de kwaliteit van de regionale aanpak, maar versterkt ook de positie van Zeeland binnen het bredere Nederlandse AI-landschap.

6.4 Reflectie op risico's: aandachtspunten, geen blokkades

De verkenning laat ook zien dat er aandachtspunten zijn in de uitvoering. Die moeten serieus worden genomen, maar vormen geen argument om niet te starten. Integendeel: juist een goed ontworpen pilotjaar maakt het mogelijk om deze punten beheerst te adresseren.

Het belangrijkste risico is dat de hub te breed wordt aangevlogen en daardoor aan scherpste verliest. Dat risico is te ondervangen door klein te starten, te kiezen voor een beperkt aantal urgente thema's en vooral te werken vanuit concrete vragen uit het netwerk. Ook is het van belang dat partners niet alleen steun uitspreken, maar zich daadwerkelijk committeren aan deelname, inhoudelijke inbreng en zichtbare samenwerking. Daar ligt een belangrijke rol voor de kerncoalitie en voor de procesregie.

Een tweede aandachtspunt is verwachtingsmanagement. De AI-hub moet niet worden gezien als uitvoerder van individuele AI-projecten of als loket dat alle financieringsvragen oplost. De kracht van de hub ligt juist in haar rol als verbinder, aanjager en wegwijzer. Heldere communicatie over mandaat en reikwijdte is daarom essentieel. Wanneer die rol vanaf het begin goed wordt neergezet, ontstaat een stevig en geloofwaardig vertrekpunt.

6.5 Aanbevelingen

Op basis van deze verkenning wordt aanbevolen om te besluiten tot een eerste pilotjaar van de AI-hub Zeeland. Een pilotjaar past goed bij de aard van de opgave: er is voldoende behoefte en draagvlak om te starten, maar ook voldoende reden om de aanpak eerst in de praktijk te toetsen en verder te verfijnen. Daarmee ontstaat bestuurlijke beheersbaarheid én ruimte voor zichtbare resultaten.

Daarnaast wordt aanbevolen om de AI-hub expliciet te positioneren als netwerkorganisatie voor AI-adoptie en toepassing. De hub moet geen eigen uitvoeringsorganisatie of onderzoeksinstituut worden, maar een regionale schakel die partijen verbindt, gedeelde vraagstukken organiseert, kennisdeling stimuleert en concrete toepassingen helpt versnellen.

Verder is het raadzaam om in de opstartfase te werken met de in deze verkenning uitgewerkte drie pijlers, waarbij pijler 1 – best practices en vraagbundeling – het fundament vormt. Van daaruit kunnen pijler 2 en pijler 3 organisch worden versterkt. Deze opbouw sluit het best aan bij wat in de interviews naar voren kwam: organisaties hebben eerst behoefte aan overzicht, herkenning, ontmoeting en vertrouwen, voordat zij kunnen opschalen naar opleiding en toepassing.

Ook wordt aanbevolen om de AI-hub Zeeland actief te verbinden aan AIC4NL en waar relevant aan andere landelijke netwerken en programma's. Hiermee wordt de Zeeuwse aanpak versterkt, wordt duplicatie voorkomen en krijgt de regio toegang tot kennis, best practices en samenwerkingsmogelijkheden buiten de provinciegrenzen.

Tot slot wordt aanbevolen om de pilotfase vanaf de start te voorzien van heldere succescriteria en evaluatiemomenten. Niet om de hub onnodig zwaar te verantwoorden, maar om gericht te kunnen leren en op basis van praktijkervaring te besluiten over voortzetting of opschaling. Wanneer in het eerste jaar zichtbaar wordt dat partijen deelnemen, dat vraagstukken worden gebundeld en dat concrete AI-initiatieven op gang komen, is er een sterke basis om de AI-hub Zeeland verder uit te bouwen.

6.6 Slotbeschouwing

De verkenning laat zien dat Zeeland beschikt over de ingrediënten om een betekenisvolle AI-hub te ontwikkelen: urgentie, bereidheid tot samenwerking, bestaande netwerken, betrokken publieke en kennispartners en een duidelijke behoefte vanuit organisaties. Daarmee is het doel van de opdracht bereikt. Er ligt nu niet alleen een inhoudelijk gedragen concept, maar ook een uitvoerbaar perspectief voor de volgende stap.

De belangrijkste conclusie is daarom dat een AI-hub Zeeland geen papieren constructie hoeft te zijn, maar een realistische en kansrijke vervolgstap in de versterking van het Zeeuwse innovatie-ecosysteem. Met een lichte, netwerkgerichte en gefaseerde opzet kan de provincie samen met Impuls Zeeland, HZ University of Applied Sciences en regionale partners een structuur neerzetten die organisaties helpt om AI niet alleen te begrijpen, maar er ook daadwerkelijk op een verantwoorde en waardevolle manier mee aan de slag te gaan.

7. Appendix 1 – Lijst met geïnterviewden

	Naam	Organisatie	Datum interview
1	Edwin Kuijpers	AIC4NL	02/10/2025
2	Geert Wissink	Hogeschool Amsterdam, AIC4NL	23/09/2025
3	Frederique Zonneville	ROM Utrecht, AI-hub Midden	17/09/2025
4	Chris Wilmsen	OostNL, AI-hub Oost	16/09/2025
5	John de Ridder	Rewin	17/09/2025
6	Bartjan Wattel	HZ University of Applied Sciences	06/10/2025
7	Frank vd Stappen	University College Roosevelt	09/10/2025
8	Lieneke de Wolf	Get a Grip	27/10/2025
9	Joyce ten Holter	Delta Climate Center	15/10/2025
10	Wilfred van Elsaker	Food Delta Zeeland	02/10/2025
11	Pieter Raes	KicMPi	21/10/2025
12	Mariko Rouw	Zeeland Connect	08/01/2026
13	Femke van Oorschot	Viazorg	29/09/2025
14	Harm IJben	TUA / TOZ	05/01/2026
15	Colin Zegers	ITIS	25/09/2025
16	Laurens van Dijk	Data Dream	06/10/2025
17	Patrick Brakman	Neptunus Tweewielers	13/10/2025
18	Peter Faes	Hotel Noordzee	13/10/2025
19	Arne Timmerman	YourSurprise	13/01/2026
20	Roelant de Looff	Maxton	14/01/2026
21	Martijn Tavenier	ManIQ	14/01/2026
22	Martin de Smit	Maxxton	14/01/2026
23	Bert Paauwe	Breik	26/01/2026
24	Erno Tramper	Urban Heroes	09/01/2026
25	Jorian Wientjens	Zee-zicht	05/01/2026
26	Ruben Boogaard	Zee-zicht	02/01/2026
27	Damien Dieleman	Yara	14/01/2026
28	Rehan Saif	Deltaflow AI	17/11/2025
29	Pascal Kartan	Dockwize	16/03/2026
30	Dennis van der Valk	Nextura Partners	14/11/2025
31	Bart Brantwijk	Gemeente Goes	12/12/2025
32	Jeroen Vreeke	Gemeente Veere	12/12/2025
33	Pim Geluk	Gemeente Vlissingen	10/10/2025
34	Marlon Baarends	Dockwize	17/10/2025
35	Peter Bijkerk	Impuls Zeeland	07/01/2026
36	Dick ten Voorde	Impuls Zeeland	16/12/2025
37	Marcel van Haren	Metaalunie	08/10/2025
38	Larissa Geelhoed	Arbeidsmarkt Regio Zeeland	24/11/2025
39	Manuel Magallon	HZ University of Applied Sciences, ZVIO	27/10/2025